

DEVÁTÁ KAPITOLA PRVNÍ KNIHY TEMNÉ NOCI  
*komentář*

DEVÁTÁ KAPITOLA

tři znamení, jak poznat, že jde o fázi duchovního růstu

9,1

Existují samozřejmě i jiné důvody, proč můžeme prožívat vyprahlost a nespokojenost v modlitbě: reálné hříchy a chyby, naše sklony, vlažnost, ale také různé tělesné indispozice a tendence. Jak tedy poznám, že jde o duchovní proces a ne např. o klinickou depresi?

9,2

*První ze tří známek*, které ukazují na to, že půjde o fázi duchovního růstu, je negativní: nechuť, kterou pociťujeme, se netýká jen záležitostí duchovního života, ale je tu i celková nechuť ze všeho, čím se snažíme přehlušit momentální vnitřní nenaplněnost a prázdnotu. Nic nás nedokáže dostatečně uspokojit, nic nepřináší zásadní radost.

9,3

*Druhým znakem* je to, že vyprahlost (*sequedad*) neznamena, že bychom byli v duchovním životě vlažní (*tibieza*): nejenže nás nic nebaví, navíc nás k tomu mrzí, že nejsme schopni se o nic zajímat. Zatímco vlažnost se vyznačuje ochablostí a nedbalostí, při vyprahlosti nám zůstává starost a bolest „z toho, že nesloužíme Bohu“.

Stává se, že se někdy v této fázi duchovní cesty zvýrazní i naše sklony k depresi nebo určité povahové rysy (Jan mluví o těžkomyslnost, sklíčenosti, introverzi, vážnosti). V zásadě to nemusí vadit, protože stále jde o proces očisty našeho vnitřního světa a jeho mechanismů, náš duch přitom podle Jana i v takové situaci zůstává „připraven a silný“.

9,4

Tato očista je nutná proto, že naše smysly a schopnosti nejsou sto vnímat ono nové obdarování a vjem Boha. Je tu „novost proměny“, která s sebou nese velmi ambivalentní prožitek: smysly jsou na jedné straně hladové, prázdny, cítíme, že jsme jaksi mrzutí, na druhé straně náš duch sílí, je čilejší a pečlivější a naplněný starostí, abychom nedělali něco proti Bohu.

9,5

Jan tento stav přirovnává cestě Izraele pouští: nejsme zvyklí se sytit darem many, naše smysly vzdorují a žádají „cibuli a maso“.

9,6

V nechuti tedy náš duch přesto sílí, nastává tu ale pro smysly „*oscura y seca contemplación para el sentido*“.

To vše doprovází sklon vyhledávat samotu a klid. Nedaří se nám však v nich myslet na nějaké konkrétní náměty a jednotlivosti.

Kdybychom se uměli v této fázi trochu zklidnit, nechat být všechno zabývání se vnějšími a vnitřními obrazy a představami a nesnažili se pořád něco dělat, vytěžili bychom podle Jana „*jemnou niternou svěžest*“. Je však třeba i přestat se příliš snažit o cosi, protože všechna naše touha po ní a různé starosti jsou překážkou v tom, abychom ji zakusili. Jan od Kříže hovoří přímo o niterném *ocio y descuido*.

Domnívám se, že jde o *jeden z nejlepších popisů neuchopitelnosti duchovní zkušenosti* a naší bytostné neschopnosti si skutečnou duchovní zkušenost sami vyrobit. O její *nemanipulovatelnosti* podle mě svědčí i následující Janovo přirovnání zakoušené svěžesti ducha: „je jako vzduch, když ho chci sevřít v hrsti, unikne mi“.

9,7

Dostáváme se k něčemu tak odlišnému od dosavadní zkušenosti, že pokud bychom chtěli dále postupovat ve svém duchovním životě stejně jako dosud a vyvíjet velké úsilí, podle Jana budeme spíše škodit než pomáhat tomu, co v nás Bůh dělá.

Co v nás Bůh dělá? „Spoutává naše vnitřní schopnosti“, tedy paměť, rozum, vůli, aby nenarušovaly jeho působení. Jak to Bůh dělá? „Klidně, jemně, o samotě, pokojně, tak, že je to cosi skutečně naplňujícího“. Jde o jiný druh než dosavadní útěchy, jiný druh pokoje.

9,8

*Třetí znamení procesu noci* je to, že se i při veškeré snažce nedaří meditovat „nad něčím“, protože náš rozum, vůle a paměť jsou zneschopněny a v dané chvíli nejsou prostředkem k poznávání Boha, neboť jím je „*espíritu puro*“, který se tu sděluje a dává poznat.

Toto poznání je jiné než rozumové, volní a poznání spojené s pamětí, Jan je vyjadřuje výrazem, který říká, že jde o **úkon prosté kontemplace** (*acto de sencilla contemplación*), která nezasahuje vnější ani vnitřní smysly (tj. nejen hmat, zrak atd., ale ani paměť, vůli a rozum). Logicky se nám proto nedaří „předmětná“ meditace.

9,9

Mluvíme o čemsi, co není chvilková záležitost, kterou může způsobit nějaká naše nálada a momentální rozpoložení. Pokud jde o něco, co rychle pomine, vzpomínají se naše schopnosti – i v procesu noci nemusíme být nepřetržitě zneschopněni, ale přeci jen jsou naše smysly v modlitbě stále více upozaděny.

Toto se však děje jen těm, pro které je cesta kontemplace „určena“, což je podle španělského mystika „asi polovina“ těch, kdo se na duchovní cestě o něco snaží. Znamená to také, že „asi polovina“ lidí pokračuje v cestě předmětné modlitby a proč jdou duchovní cestou, ale nedospějí ke kontemplaci, „ví Bůh“.